

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI

Dilekçe Komisyonu

DÖNEM: 28

YASAMA YILI: 3

GENEL KURUL KARARI

SAYI: 24

**Zorunlu askerlik uygulamasının kaldırılarak vicdanı ret hakkının tanınmasına ilişkin
değişiklik talebi**

ve

Dilekçenin görüşülemeyeceğine ilişkin Başkanlık Divanı Kararına

Mersin Milletvekili Ali BOZAN'ın itirazı

(Dilekçe Numarası: D28-12636)

DAĞITIM TARİHİ

11 Eylül 2025

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI
Dilekçe Komisyonu

İÇİNDEKİLER

1. DİLEKÇE VE ÖZETİ.....	2
2. GİRİŞ	3
3. DİLEKÇEYE KONU İDDİA VE TALEPLER.....	4
4. İLGİLİ MEVZUAT	5
4.1. 18/10/1982 Tarihli ve 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası.....	5
4.2. 25/6/2019 tarihli ve 7179 sayılı Askeralma Kanunu.....	5
4.3. 5/3/1973 Tarihli ve 584 Karar Numaralı Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü	5
5. KAMU KURUMLARININ YAZILI AÇIKLAMALARI.....	6
5.1. Millî Savunma Bakanlığı.....	6
5.2. Adalet Bakanlığı	6
6. DİLEKÇE KOMİSYONU GENEL KURULU TOPLANTISI	8
7. USUL VE ESASA İLİŞKİN DEĞERLENDİRME.....	8
8. GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ	10

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI
Dilekçe Komisyonu

1. DİLEKÇE VE ÖZETİ

Dilekçe No	Dilekçe Sahibinin Adı Soyadı ve Adresi	Dilekçe Konusu
D28-12636	Barış KAYGISIZ Aydınlı Mah. Rabia Sk. Dumankaya Adres Sitesi Etap 3- A Blok No: 35 İç Kapı No: 47 Tuzla / İstanbul	Zorunlu askerliğin kaldırılması ve vicdani ret hakkında düzenleme yapılması talep edilmektedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI **Dilekçe Komisyonu**

2. GİRİŞ

Dilekçe Komisyonuna müracaatta bulunan Enes BABA'ya ait “*zorunlu askerliğin kaldırılmasını ve vicdani ret hakkı düzenlenmesi yapılması*” talepli dilekçe, 20/11/2024 tarihinde D28-12636 dilekçe numarasıyla TBMM İçtüzüğü'nün 115 ila 120'nci maddeleri kapsamında işleme alınmıştır.

Dilekçe Komisyonu Başkanlık Divanınca dilekçenin incelenmesi sonucunda; 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun ile TBMM İçtüzüğü'nün 116'ncı maddesi uyarınca, dilekçedeki talep konusunun yeni bir kanunu veya bir kanun değişikliğini gerektirmesi nedeniyle, Başkanlık Divanının 27/11/2024 tarihli ve 6655 sayılı Kararı ile dilekçenin görüşülemeyeceğine karar verilmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine dağıtılan söz konusu Başkanlık Divanı Kararına, Mersin Milletvekili Ali BOZAN tarafından 12/12/2024 tarihinde TBMM İçtüzüğü'nün 116'ncı maddesi kapsamında itiraz edilmiştir.

Söz konusu dilekçe, Dilekçe Komisyonu Genel Kurulunun 14/5/2025 tarihli 7. toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır. Komisyon çalışmalarına ve bu Raporun yazımına teknik katkıda bulunmak üzere Dilekçe Komisyonunda görevli Yasama Uzman Yardımcısı Mustafa Burak YILDIZ görev almıştır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI
Dilekçe Komisyonu

3. DİLEKÇEYE KONU İDDİA VE TALEPLER

Dilekçede özetle, zorunlu askerliğin kaldırılması ve vicdani ret hakkının tanınmasını sağlayacak yasal düzenlemelerin yapılması talep edilmektedir. Yapılacak bu yasal düzenlemenin, 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda güvence altına alınan eşitlik hakkıyla bağdaşacağı vurgulanmıştır.

Dilekçe hakkındaki 27/11/2024 tarihli ve 6655 sayılı Başkanlık Divanı Kararı'na itirazda bulunan Mersin Milletvekili Ali BOZAN'ın 12/12/2024 tarihli dilekçesinde;

- Türkiye'nin de taraf olduğu AİHS ve BM Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesinde düzenlenen din ve vicdan özgürlüğünün kapsamında olan ve bireyin ahlaki tercih, dini inanç ya da politik nedenlerle askere gitmeyi reddetmesini ifade eden vicdani ret hakkının Dilekçe Komisyonu'nda değerlendirilmesi gerektiğinden bahsetmiş,
- Bireysel tercihi nedeniyle askere gitmek istemeyen yurttaşlar yaptırım ile karşılaşırken bir yandan ekonomik koşulları uygun olduğu için bedelli askerlik yaparak askere gitmeyen yurttaşların varlığı vicdanları rahatsız ettiğinden konunun Dilekçe Komisyonu'nun gündemine alınması gerektiğini vurgulamıştır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI
Dilekçe Komisyonu

4. İLGİLİ MEVZUAT

4.1. 18/10/1982 Tarihli ve 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

II. Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri

(...)

B. Kanunların teklif edilmesi ve görüşülmesi

Madde 88 – Kanun teklif etmeye (...) milletvekilleri yetkilidir.

Kanun (...) tekliflerinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülme usul ve esasları içtüzükle düzenlenir.

Vatan hizmeti

Madde 72 – Vatan hizmeti, her Türkün hakkı ve ödevidir. Bu hizmetin Silahlı Kuvvetlerde veya kamu kesiminde ne şekilde yerine getirileceği veya getirilmiş sayılacağı kanunla düzenlenir.

4.2. 25/6/2019 tarihli ve 7179 sayılı Askeralma Kanunu

Askerlik yükümlülüğü

MADDE 4- (1) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan her erkek, askerlik hizmeti yapmaya mecburdur.

(2) Askerlik hizmeti bu Kanun hükümlerine göre yedek subay, yedek astsubay, erbaş ve er olarak yerine getirilir.

(3) Askeralma işlemleri Bakanlıkça yürütülür.

(4) Savaş veya savaşı gerektirecek bir durumun baş göstermesi hâlinde, bu Kanuna tabi yükümlülerin askerlik hizmetini yerine getirmek üzere silahaltına alınmalarının esasları Cumhurbaşkanlığı tarafından belirlenir.

4.3.5/3/1973 Tarihli ve 584 Karar Numaralı Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü

Dilekçelerin Başkanlık Divanınca incelenmesi:

Madde 116 – (Ek: 16/5/1996-424 S. Karar/26 md.)

Dilekçe Komisyonunun; Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtibinden oluşan Başkanlık Divanı, komisyona gelen dilekçeleri inceleyerek;

1. Belli bir konuyu ihtiva etmeyen,
2. Yeni bir kanunu veya bir kanun değişikliğini gerektiren,
3. Yargı mercilerinin görevine giren konularla ilgili olan veya haklarında bu merciler tarafından verilmiş bir karar bulunan,
4. Yetkili idari makamlarca verilen kesin cevap suretini ihtiva etmeyen,
5. Kanunun dilekçede bulunmasını zorunlu gördüğü şartlardan herhangi birini taşımayan,

Dilekçelerin görüşülemeyeceğini karara bağlar.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI

Dilekçe Komisyonu

Komisyon Başkanlık Divanı; bu kararlarını bastırır ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine dağıtır. Dağıtım tarihinden itibaren onbeş gün içinde itiraz olunmayan Başkanlık Divanı kararları kesinleşir ve durum dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir.

(Değişik üçüncü fıkra: 9/10/2018 -1200 S.Karar/25 md.) Komisyon Başkanlık Divanı; görüşülemeyeceğini karara bağladığı dilekçelerden, kanun olarak düzenlenmelerinde toplumsal yarar gördüklerinin birer örneğini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına ve bilgi için Cumhurbaşkanlığına gönderir.

Dilekçelerin Komisyon Genel Kurulunca incelenmesi:

Madde 117 – (Ek: 16/5/1996-424 S. Karar/26 md.)

Komisyon Başkanlık Divanının 116 ncı maddenin dışında gördüğü dilekçeler ile aynı madde gereğince karara bağladığı dilekçelerden süresi içinde itiraza uğrayanlar, Komisyon Genel Kuruluna sevk edilir.

Komisyon Genel Kurulu, kendisine gönderilen dilekçeleri, ilk önce 116 ncı madde hükmü gereğince inceleyerek karar konusu olup olamayacakları hususunu kararlaştırır.

5. KAMU KURUMLARININ YAZILI AÇIKLAMALARI

Başkanlık Divanı Kararına süresi içerisinde itiraz edilmesi nedeniyle Komisyon Genel Kurulunda görüşülmesi gereği hasıl olan dilekçe hakkında; Komisyon Genel Kurulu görüşmelerine esas teşkil edebilmesi açısından Komisyon Başkanlığının 25/12/2024 tarihli ve E-57747603-130.08-[D28-12636]-4086 sayılı yazısıyla ilgili kurumlardan bilgi istenmiştir.

Bu kapsamda, Milli Savunma Bakanlığı'nın bila tarihli ve E-88839574-610-4351461 sayılı yazısı ve Adalet Bakanlığı'nın 6/2/2025 tarihli ve E- E-94580662-622.01-[2024-622.01-92]-33/824 sayılı yazısı Komisyonumuza intikal etmiştir.

5.1. Millî Savunma Bakanlığı

Konu hakkında bilgi istenmesi üzerine Komisyonumuza intikal eden Millî Savunma Bakanlığı'nın bila tarihli ve E-88839574-610-4351461 sayılı cevabi yazısında aşağıdaki hususlar belirtilmiştir.

Askerlik hizmetine ilişkin iş ve işlemlerin, 7179 sayılı Askeralma Kanunu hükümleri çerçevesinde yerine getirildiği ve dilekçenin daha önce vicdani ret talebine ilişkin herhangi bir müracaatı bulunmadığı belirtilmiştir.

5.2. Adalet Bakanlığı

İtiraz konusu üzerine bilgi istenmesi üzerine Komisyonumuza havale edilen Adalet Bakanlığı'nın 6/2/2025 tarihli ve E-94580662-622.01-[2024-622.01-92]-33/824 sayılı yazısında aşağıdaki hususlar belirtilmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI
Dilekçe Komisyonu

Ülkemizin taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve B.M. Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme kapsamında bireylerin ahlaki tercih, dini inanç ya da politik nedenlerle askere gitmeyi reddetmesini ifade eden vicdani ret hakkının Ülkemizde de uygulamaya geçirilmesi amacıyla Adalet Bakanlığınca yapılan veya yapılması planlanan herhangi bir mevzuat değerlendirme çalışması bulunmamaktadır.

6698 sayılı Kişisel Verilen Korunması Kanunu gereğince istatistik üretimine temel teşkil eden UYAP sisteminde yer alan dosyaların içeriğine, dosyaya konu olay ve gelişen süreç bilgisine, dosyalara taraf olmuş gerçek ve tüzel kişiler hakkındaki verilere erişim sağlanamamaktadır. Mahkemelere ilişkin istatistikler dava türüne göre dosya, suç/dava ve kişi sayısına göre istenilen tarih aralığında Adli Veri Bankasından alınarak üretilmektedir. Ülkemizde vicdani ret hakkına dayanılarak vatan hizmeti ödevini gerçekleştirmemek için talepte bulunan veya bu talep doğrultusunda yargı yoluna başvuran kişilere ve açılan davalara ilişkin olarak, Adalet Bakanlığı'nın kayıtlarında istatistiki veri bulunmamaktadır. Başvurucunun dilekçedeki talep konusu hakkında Bakanlığımıza yapılmış herhangi bir başvurusu bulunmamaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI

Dilekçe Komisyonu

6. DİLEKÇE KOMİSYONU GENEL KURULU TOPLANTISI

Dilekçe Komisyonu Başkanı Adana Milletvekili Sunay KARAMİK başkanlığında, 14/5/2025 tarihinde gerçekleştirilen Dilekçe Komisyonu Genel Kurulunun 7'nci toplantısında; gündemin “İtiraza Uğrayan Başkanlık Divanı Kararları” kısmında Barış KAYGISIZ'ın “zorunlu askerliğin kaldırılmasını ve vicdani ret hakkı düzenlemesi yapılması” talebini içeren D28-12636 numaralı dilekçesi görüşülmüştür.

Komisyon görüşmelerinde dilekçe hakkındaki 27/11/2024 tarihli ve 6655 sayılı Başkanlık Divanı Kararı'na itiraz eden Mersin Milletvekili Ali BOZAN tarafından özetle;

- Herkesin kendisini devlet nezdinde eşit yurttaş olarak görmek istediği, zorunlu askerlik müessesinin kaldırılmasının bu nedenle önemli olduğu,
- Siyasi, dini veya ahlaki tercihleri nedeniyle askerlik yapmak istemeyen kişilerin yaptırımlarla karşılaştığı,
- Maddi yönden avantajlı bulunan kişilerin bedelli askerlik yoluyla askerlik hizmetlerini yerine getirirken ekonomik olarak dezavantajlı kişilerin bu haktan faydalanamadığı,

ifade edilmiştir.

Mersin Milletvekili Ali BOZAN'ın Dilekçe Komisyonu Başkanlık Divanının 27/11/2024 tarihli ve 6655 sayılı Kararına itiraz etmesi üzerine görüşülmekte olan 20/11/2024 tarihli ve D28-12636 numaralı dilekçenin; dilekçede geçen talebin karşılanabilmesi için kanun hükümlerinde değişiklik ya da yeni bir kanun yapılmasına ihtiyaç bulunduğu, TBMM İçtüzüğü'nün 117'nci maddesi gereğince Dilekçe Komisyonu Genel Kurulunun dilekçeleri öncelikle 116'ncı madde hükmü çerçevesinde incelemesi ve karar konusu olup olamayacaklarına karar vermesi gerektiği belirtilerek; TBMM İçtüzüğü'nün 116 ve 117'nci maddeleri gereğince karar konusu olamayacağına karar verilmesine ilişkin Kilis milletvekili Ahmet Salih DAL tarafından verilen önerge kabul edilmiştir.

7. USUL VE ESASA İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

Dilekçe hakkında aşağıdaki işlemlerin yapıldığı tespit edilmiştir:

- Dilekçe Komisyonuna müracaatta bulunan Barış KAYGISIZ'a dilekçe, 20/11/2024 tarihinde D28-12636 dilekçe numarasıyla TBMM İçtüzüğü'nün 115 ila 120'nci maddeleri kapsamında işleme alınmıştır.
- Dilekçe Komisyonu Başkanlık Divanınca dilekçenin incelenmesi sonucunda; 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun ile TBMM İçtüzüğü'nün 116'ncı maddesi uyarınca, dilekçedeki talep konusunun yeni bir kanunu veya bir

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI
Dilekçe Komisyonu

kanun değişikliğini gerektirmesi nedeniyle, Başkanlık Divanının 27/11/2024 tarihli ve 6655 sayılı Kararı ile dilekçenin görüşülemeyeceğine karar verilmiştir.

- 27/11/2024 tarihli ve E-57747603-130.05-1537510 sayılı yazıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine dağıtılan söz konusu Başkanlık Divanı Kararına, Mersin Milletvekili Ali BOZAN tarafından 12/12/2024 tarihinde TBMM İçtüzüğü’nün 116’ncı maddesi kapsamında itiraz edilmiştir.
- İtiraz üzerine dilekçe konusu husus hakkında 25/15/2024 tarihli ve E-57747603-130.08-[D28-12636]-4086 sayılı yazıyla ilgili kurumlardan bilgi istenmiş olup Adalet Bakanlığı 6/2/2025 tarihli ve E-94580662-622.01-[2024-622.01-92]-33/824 yazısıyla, Milli Savunma Bakanlığı ise ilgili hususa yönelik bilâ tarihli ve E-88839574-610-4351461 yazısı ile bilgi vermiştir.
- Hakkındaki Başkanlık Divanı Kararına süresi içerisinde itiraz edilmesi nedeniyle TBMM İçtüzüğü’nün 117’nci maddesi uyarınca Komisyon Genel Kuruluna sevk edilen dilekçe, Dilekçe Komisyonu Genel Kurulunun 14/5/2025 tarihli 7’nci toplantısında görüşülmüştür.

Dilekçe üzerinde yapılan usulî incelemede herhangi bir aykırılığa rastlanmamış olup, esas yönünden değerlendirildiğinde aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir:

- 18/10/1982 Tarihli ve 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın “*Vatan Hizmeti*” başlıklı 72’nci maddesi gereğince zorunlu askerlikle ilgili hususların kanunla düzenlenmesi gerekmektedir.
- 25/6/2019 tarihli ve 7179 sayılı Askeralma Kanunu’nun “*Askerlik yükümlülüğü*” başlıklı 4’üncü maddesi, zorunlu askerlik görevinin nasıl yerine getirileceğini düzenlemiştir.
- Bu noktada zorunlu askerliğin kaldırılması ve vicdanî ret hakkının tanınması için 25/6/2019 tarihli ve 7179 sayılı Askeralma Kanunu’nun 4’üncü maddesinde değişiklik yapılması ve ilgili Kanuna eklenecek bir maddeyle yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI

Dilekçe Komisyonu

8. GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ

Yapılan inceleme sonucunda; zorunlu askerliğin kaldırılması ve vicdanı ret hakkının vatan hizmet kapsamında kabul edilmesini sağlayacak yasal düzenlemelerin yapılması için 25/6/2019 tarihli ve 7179 sayılı Askeralma Kanunu'nun 4'üncü maddesinde değişiklik yapılması ve ilgili Kanuna yeni maddeler eklenmesi gerektiği anlaşılmıştır.

Dilekçe Komisyonu, Anayasa'nın, TBMM İçtüzüğü'nün ve 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanunun ilgili hükümleri çerçevesinde çalışmalarını sürdürmektedir. Anayasa'nın 88'inci maddesinde, kanun teklif etmeye milletvekillerinin yetkili olduğu belirtilmiştir.

TBMM İçtüzüğü'nün 116/1'inci maddesinde *“Dilekçe Komisyonunun ... Başkanlık Divanı Yeni bir kanunu veya bir kanun değişikliğini gerektiren ... dilekçelerin, görüşülemeyeceğini karara bağlar.”* denilmiştir.

TBMM İçtüzüğü'nün 117'nci maddesi gereğince, Dilekçe Komisyonu Genel Kurulunun dilekçeleri öncelikle 116'ncı madde hükmü çerçevesinde incelemesi ve karar konusu olup olamayacaklarına karar vermesi gerekmektedir.

Yukarıda yapılan açıklamalar ışığında, TBMM İçtüzüğü'nün 116 ve 117'nci maddeleri gereğince dilekçenin karar konusu olamayacağına karar verilmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI

Dilekçe Komisyonu

KARAR CETVELİ

Toplantı No : 7

Karar No : 24

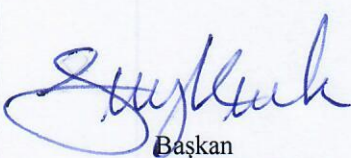
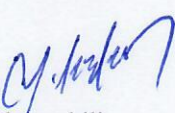
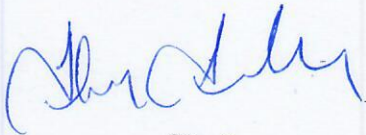
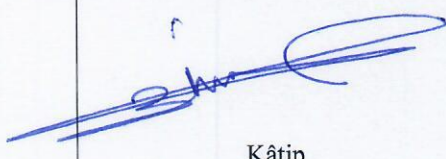
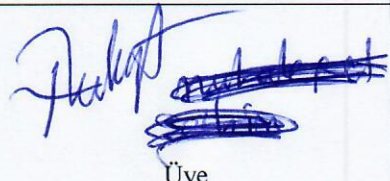
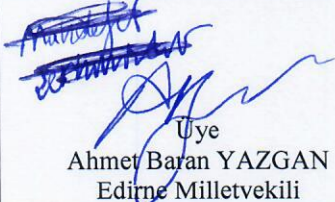
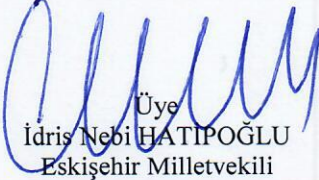
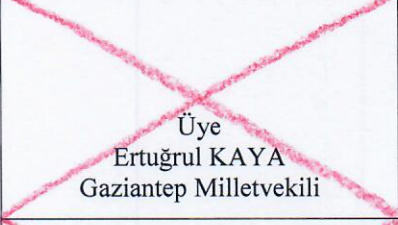
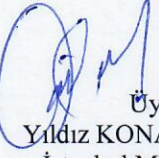
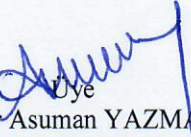
Gündem : D28-12636 Numaralı Dilekçe

Yasama Dönemi : 28

Yasama Yılı : 3

Tarih : 14/05/2025

Mersin Milletvekili Ali Bozan'ın Dilekçe Komisyonu Başkanlık Divanının 27/11/2024 tarihli ve 6655 sayılı Kararına itirazı üzerine görüşülen D28-12636 numaralı dilekçenin, TBMM İçtüzüğü'nün 116 ve 117'nci maddeleri gereğince karar konusu olamayacağına karar verilmiştir.

 Başkan Sunay KARAMIK Adana Milletvekili	 Başkanvekili Ahmet Salih DAL Kilis Milletvekili	 Sözcü Süleyman ŞAHAN Yozgat Milletvekili
 Kâtip Behiye EKER İstanbul Milletvekili	 Üye Mehmet TAYTAK Afyonkarahisar Milletvekili	 Üye Nurhayat ALTACA KAYIŞOĞLU Bursa Milletvekili
 Üye Ahmet Baran YAZGAN Edirne Milletvekili	 Üye İbrahim ARSLAN Eskişehir Milletvekili	 Üye İdris Nebi HATİPOĞLU Eskişehir Milletvekili
 Üye Ertuğrul KAYA Gaziantep Milletvekili	 Üye Yıldız KONAL SÜSLÜ İstanbul Milletvekili	 Üye Ali BOZAN Mersin Milletvekili
 Üye Metin ERGUN Muğla Milletvekili	 Üye Cevahir Asuman YAZMACI Şanlıurfa Milletvekili	